

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

EFOP-3.10.1-17-2017-00002

Az oktatási struktúrák Kárpát-medencei makroregionális együttműködését
támogató kutatások

Felmérések az egyes régiókban érintett köznevelési, felsőoktatási és felnőttképzési intézmények, valamint a hozzájuk kapcsolódó munkaerőpiaci szereplők közötti együttműködési gyakorlatok, tapasztalatok, tehetséggondozási lehetőségek kölcsönös elvárások feltárása érdekében

1. tevékenységcsoport 6. főtevékenység

Összefoglaló

2019. 07. 31

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

BEVEZETÉS

Az ország munkaerőpiaci helyzetének javításához elengedhetetlen a megfelelően képzett, versenyképes munkaerő megléte, melynek alapvető feltételét jelentik a munkaerőpiaci szereplők, valamint a köznevelési, felsőoktatási és felnőttképzési intézmények közötti eredményes együttműködések. Kutatásunk keretében ezért azt vizsgáltuk, hogy **miként lehetne a magyarországi konvergencia régiókban fejleszteni a munkaerőpiac, valamint a köznevelési, felsőoktatási és felnőttképzési intézmények kapcsolatrendszerét.** Vizsgáltuk továbbá, hogy a máshol alkalmazott „jó gyakorlatok” közül melyek és milyen feltételekkel adaptálhatók Magyarországon.

A kutatás újszerűségét az adja, hogy nem magyarországi, hanem **elsősorban határon túli magyar közösségekben gyűjtött véleményeket,** példákat mutat be, azoknak a magyarországi konvergencia régiókban történő felhasználhatóságát vizsgálja. Körbejárva a határon túli magyar lakta területeket – Felvidéktől Kárpátalján, Erdélyen át egészen a Vajdaságig – betekintést nyújt az ottani köznevelés, felsőoktatás, valamint felnőttképzés munkaerőpiaci szereplőkkel, vállalkozásokkal való kapcsolataiba.

A kutatás során négy szomszédos ország (Szlovákia, Ukrajna, Románia és Szerbia) külföldi magyar nyelvű felsőoktatási intézményeinek képviselőit és a velük szoros kapcsolatban álló vállalkozásokat, piaci szereplőket kérdeztünk meg. Az intézmények közül elsősorban azok lettek kiválasztva, amelyek szakterületei szoros és közvetlen kapcsolódást mutatnak a gazdasággal, vállalkozásokkal, de figyelembe lett véve az is, hogy az egyes térség legjelentősebb magyar tannyelvű intézményei kerüljenek be a válogatásba.

Az egyes intézményi helyszínekhez kapcsolódóan – sokszor a felsőoktatási intézmény képviselőjének ajánlásával, javaslatára – kiválasztott vállalkozás több szakterületet érint, ezáltal lehetővé válik annak vizsgálata is, hogy az egyes földrajzi és ágazati területeken működő vállalkozások milyen nehézségekkel, problémákkal, lehetőségekkel találkoznak a felsőoktatási intézménnyel történő kapcsolat kiépítése, működtetése során. A megkérdezett vállalkozások fő működési területei többek között: turizmus-vendéglátás; pénzügy; szoftver-fejlesztés, műszaki informatika, mérnöki irodai tevékenység; web-szerkesztés, on-line marketing, építőipar.

Az interjúk során követett kérdéssor – mind az intézmények vezetőinek, mind a vállalkozásoknak készült hasonló tematikát követett – elsősorban arra próbált reflektálni, mennyire kiépült a kapcsolatrendszer, melyek a gátló tényezők, problémák, illetve milyen lépések szükségesek a kapcsolatok javítása érdekében.

EREDMÉNYEK

Az interjúk alapján a legnagyobb problémát ahogy Magyarországon, úgy a szomszédos országokban is az jelenti, hogy a **képzési rendszer, kínálat nehezen tud gyors és rugalmas választ adni a világpiac és a munkaerőpiaci kereslet megváltozó igényeire**. Sokáig tart újabb szakok, képzések akkreditációja, minősítése, bevezetése az oktatási rendszerbe. Részleges megoldást jelenthet, ha a kötelező óraszámok terhére az egyes szakokon – amennyiben erre van lehetőség – akár külső óraadó, oktató bevonásával az egyes vállalkozó igényeihez igazodó képzési tartalmakat oktassanak.

A kapcsolatok elmélyítéséhez szükséges, hogy mind a felsőoktatási intézmény, mind a piaci szereplő előnyökhöz jusson. Ez jellemző az intézmények vállalkozásoknak nyújtott K+F tevékenységei segítéséhez, ahol a vállalkozás az intézménynél rendelkezésre álló humánerőt és infrastruktúrát (laboratóriumot, eszközöket) hasznosítva juthat hozzá a kívánt eredményhez. A gazdasági szereplő ehhez anyagi vagy egyéb támogatással járul hozzá (gyakornokok foglalkoztatása, konferencia-, tanulmányút szervezés stb.).

Szinte mindenhol – intézményeknél és gazdasági szereplőknél lefolytatott interjúk során egyaránt – felmerült **az informális kapcsolatok fontossága**. Legtöbb esetben a személyes, informális kapcsolatok vezetnek a felsőoktatási intézmények és munkaerőpiaci szereplők közötti formális kapcsolatok kiépítéséhez, hiszen így mindkét fél megfelelő ismeretekkel, referenciákkal rendelkezik, kialakult a bizalom a másik fél iránt.

Az előző ponthoz is kapcsolódik a **bizalom és hitelesség** kérdése. Több helyütt merült fel ennek fontossága, ahol a formális kapcsolatok számosságának fontosságát a minőség mögé helyezik. Az intézmény részéről tehát nem elsősorban új kapcsolatok kiépítésére törekednek, hanem a meglévőkkel próbálnak minél mélyebb és mindkét fél számára gyümölcsöző kapcsolatot kialakítani, ehhez azonban fontos a bizalom és a hitelesség.

A kutatás összegyűjtötte és azonosította az intézményvezetők körében végzett személyes interjúk során szerzett „**jó gyakorlatokat**”, melyek elősegítik a felsőoktatási intézmények és a munkaerőpiaci szereplők közötti kapcsolatok elmélyítését, és adaptációjuk hozzásegíti a konvergencia régiókban működő felsőoktatási intézményeket abban, hogy képzéseikkel még hatékonyabban ki tudják szolgálni a munkaerőpiaci igényeket, egyúttal kihasználhassák a munkaerőpiaci szereplőkkel való kapcsolatuk előnyeit. Összesen 19 jó gyakorlat összegyűjtésére került sor, melyek az alábbi témák szerint csoportosíthatók:

- Pályakövető rendszer kialakítása
- Felsőoktatási intézmények és gazdasági szereplők közös konferenciáinak szervezése
- Közös kutatási projektek (K+F+I)
- Közös képzési programok, egymás diplomáinak elfogadása

- Tehetséggondozási tevékenységek, tehetségpontok kialakítása
- Diák vállalkozási programok
- Karrier irodák, munkaerő-elhelyező ügynökség

Az interjúk felmérést kiegészítéseként a Szabolcs–Szatmár–Bereg megyei vállalkozók körében **fókuszcsoportos beszélgetést is megvalósítottunk**. A helyszín kiválasztása abból a szempontból volt különösen kedvező, hogy közel van mind Kárpátaljához, mind Partiumhoz, így a határok átjárhatóságának, a munkaerő mobilitásának kérdése fokozottan felmerül.

A jelenlévők a vállalkozásuk profiljához kapcsolódó munkaerő-toborzás nehézségeivel kapcsolatban – gyakorlatilag egybehangzó volt a vállalkozók véleménye – kiemelték, hogy a **térség munkaerő-kereslete és kínálata nincs összhangban**, a szakképzési intézmények képzési szerkezete és a munkaerőpiaci igények egymástól jelentősen eltérnek. Probléma továbbá, hogy az elméleti oktatás sok esetben elavult, és a gyakorlati oktatás sem tudja tartani a lépést az egyes tevékenységek modernizációjával, a technológia korszerűsödésével.

A hátrányos helyzetű térségben a közfoglalkoztatás jelentős, ugyanakkor az egyes szakmákban nem találnak megfelelő képzett munkaerőt. A határ túloldaláról érkező munkaerő száma viszonylag alacsony, ők elsősorban Ukrajnából (Kárpátaljáról) érkeznek a magasabb munkabér reményében. Mivel a napi átjárás gondot okoz, a heti vagy ritkább hazajárás miatt szívesebben mennek tovább Budapest – vagy éppen Csehország, Nyugat-Európa felé. Általános vélemény, hogy a Kárpátaljáról érkező munkaerő nem képzetesebb, mint a helyben megtalálható magyarországi.

A tanulmány bevezetésében feltett kutatási kérdésre – „Előrehaladottabb-e az egyes külhoni nemzetrészek köznevelési, felnőttképzési és felsőoktatási intézményeinek munkaerőpiaci kapcsolatrendszeré?” – a válasz nem egyértelmű. Sok jó gyakorlatot át lehet venni a magyarországi intézmények és munkaerőpiaci szereplők számára is – különösen például a karrier-tanácsadó központok kialakítását (Révkomárom, Székelyudvarhely) és az állásbörzék megszervezését (Kolozsvár, Marosvásárhely) vagy a tehetségpont és hallgatói kutatóműhelyek működtetését (Szabadka) –, de ennek ellenére nem állítható, hogy a kapcsolatok kiépítésében jelentősen előrébb járnának a külhoni magyar nyelvű intézmények és a kapcsolódó vállalkozások. **Kimutatható egyfajta egymásrautaltság a külhoni magyar nyelvű intézmények és a magyar tulajdonosi háttérrel rendelkező vállalkozások között**, sőt, van ahol ezek meghatározóak: Székelyudvarhely esetén ennek az is lehet az oka, hogy tömbmagyarságban helyezkedik el, amelynek környékén nem is lenne olyan egyszerű nem magyar vállalkozást találni, akkor sem, ha ez kifejezetten kiválasztási szempont lenne. A marosvásárhelyi és nagyváradi interjúk azonban azt támasztják alá, hogy nem a magyar–magyar kapcsolatok a meghatározóak egy-egy intézmény és munkaerőpiaci szereplő közötti együttműködés

során, sokkal inkább a szakmai kapcsolatok, a kölcsönös érdekeltség és a megbízhatóság a legfontosabb tényezők.

Különösen fontos annak vizsgálata, hogy a magyarországi konvergencia régiókban az egyes gyűjtött „jó gyakorlatok” közül mely intézmény és vállalkozás melyiket tudja – a maga igényeihez igazítva – felhasználni, ennek vizsgálata azonban intézménytől és piaci szereplőtől függ elsősorban. E tekintetben jelen tanulmány általános tanácsokkal szolgál, felhasználva a külföldi intézmények és munkaerőpiaci szereplők körében gyűjtött kedvező tapasztalatokat, jó gyakorlatokat.

A teljes tanulmány megtekinthető a Nemzetstratégiai Kutatóintézetben.

A tanulmány összesen 452 számozott oldalt tartalmaz (233 oldal törzsszöveg és 219 oldal melléklet), és az alábbi fejezetek alkotják:

- 1 *Konklúziók és vezetői összefoglaló*
- 2 *Bevezetés*
  - 2.1 *A probléma megjelenése az egyes nemzetrészek fejlesztési dokumentumaiban és az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Programban*
  - 2.2 *A kutatás célja*
  - 2.3 *A kutatás kerete*
  - 2.4 *A zárótanulmány felépítése*
  - 2.5 *A megvalósíthatósági tanulmány tartalmi szempontjainak való megfeleltetés*
  - 2.6 *Kapcsolódó kutatások, tanulmányok*
- 3 *A kutatások módszertana és lebonyolításuk folyamata*
  - 3.1 *Interjú felmérés a határon túli magyar nyelvű felsőoktatási intézmények vezetői és a velük kapcsolatban álló stratégiai munkaerőpiaci partnerek vezetői körében*
  - 3.2 *Fókuszcsoportos interjú*
  - 3.3 *Hallgatói, munkaerőpiaci, tehetséggondozási információk online elérhetőségének elemzése a vizsgált felsőoktatási intézmények körében*
  - 3.4 *Kérdőíves felmérés*
  - 3.5 *A határon túli magyar nyelvű intézmények és a munkaerőpiaci szereplők közötti partneri kapcsolatok terén azonosítható jó gyakorlatok gyűjtése*
- 4 *Helyzetértékelés*
- 5 *A kutatásban résztvevő határon túli felsőoktatási intézmények bemutatása*
  - 5.1 *II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola – Beregszász*
  - 5.2 *Babeş–Bolyai Tudományegyetem – Kolozsvár*
  - 5.3 *Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem – Marosvásárhely*
  - 5.4 *Partiumi Keresztény Egyetem – Nagyvárad*
  - 5.5 *Selye János Egyetem - Révkomárom*
  - 5.6 *Újvidéki Egyetem – Magyar Tannyelvű Tanítóképző Főiskola – Szabadka*
  - 5.7 *Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ – Székelyudvarhely*

- 6 *Interjúelemzés*
  - 6.1 *Külhoni magyar felsőoktatási intézmények vezetőivel készített interjúk elemzése*
  - 6.2 *Külhoni cégek, vállalatok vezetőivel készített interjúk elemzése*
- 7 *A fókuszcsoportos interjú tapasztalatai*
  - 7.1 *A vizsgált kérdéscsoportokra adott válaszok*
  - 7.2 *A fókuszcsoportos interjún résztvevő vállalkozók körében kitöltött kérdőív értékelése*
  - 7.3 *A fókuszcsoportos interjú tapasztalatainak összegzése*
- 8 *Hallgatói, munkaerő-piaci, tehetséggondozási információk online láthatósága*
  - 8.1 *A honlap elemzés eredményei*
  - 8.2 *A honlap elemzés összegző megállapításai*
- 9 *A kérdőíves felmérés tapasztalatai*
- 10 *A felsőoktatási intézmények és a vállalkozói szféra közötti jó gyakorlatok bemutatása*
  - 10.1 *II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola*
  - 10.2 *Babeş–Bolyai Tudományegyetem*
  - 10.3 *Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem*
  - 10.4 *Partiumi Keresztény Egyetem, Pénzügyi és gazdasági elemzés Tanszék*
  - 10.5 *Selye János Egyetem*
  - 10.6 *Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar*
  - 10.7 *Székelyudvarhelyi Egyetemi Központ*
  - 10.8 *A feltárt jó gyakorlatok összefoglaló táblázata*
  - 10.9 *A konvergencia régiók intézményei számára legjobban hasznosítható jó gyakorlatok bemutatása*
- 11 *MELLÉKLETEK*
  1. sz. melléklet: *Interjúvázlat határon túli magyar felsőoktatási intézmények vezetőivel készített interjúkhoz*
  2. sz. melléklet: *Interjúvázlat határontúli cégek, vállalkozások vezetői/hr-vezetőivel készített interjúkhoz*
  3. sz. melléklet: *Interjúk külhoni magyar felsőoktatási intézmények vezetőivel*
  4. sz. melléklet: *Interjúk határon túli cégek, vállalkozások vezetőivel / HR-vezetőivel*

5. sz. melléklet: *Online kérdőív magyarországi munkaerő-piaci szereplők (cégvezetők, HR-vezetők) részére*
6. sz. melléklet: *Kérdőív határon túli munkaerő-piaci szereplők (cégvezetők, hr-vezetők) részére*
7. sz. melléklet: *A probléma megjelenése az egyes nemzetrészek fejlesztési dokumentumaiban*
8. sz. melléklet: *A fókuszcsoportos interjún elhangzott főbb megállapítások*
9. sz. melléklet: *Alapképzések a külhoni magyar nyelvű felsőoktatásban 2017/2018.*
10. sz. melléklet: *Mesterképzések a külhoni magyar nyelvű felsőoktatásban 2017/2018.*

Az elkészült tanulmányban rögzített fontosabb eredmények tudományos fórumokon való közzétételét tervezi az NSKI 2019 és 2021 között.